

Orkestrski cikel 2026/2027
1. abonmajski koncert
Petek, 6. november 2026, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor

Filharmonični orkester iz Luksemburga

Martin Rajna, dirigent
Kirill Gerstein, klavir

KONCERTNA POSLOVALNICA

Spored

Claude Debussy (1862–1918)
Preludij k favnovemu popoldnevu, L 86

Béla Bartók *(1881–1945)*
Koncert za klavir in orkester št. 3 v E-duru, Sz. 119

I. Allegretto
II. Adagio religioso
III. Allegro vivace

***

Ludwig van Beethoven *(1770–1827)*
Simfonija št. 5 v c-molu, op. 67

I. Allegro con brio
II. Andante con moto
III. Scherzo: Allegro
IV. Allegro

Koncert traja približno uro in tri četrt in ima odmor.
Zaradi spoštovanja avtorskih pravic umetnikov in celostne koncertne izkušnje fotografiranje in snemanje med koncertom ni dovoljeno.
Hvala za razumevanje.

V francoski glasbi poznega 19. stoletja je **Claude Debussy** iskal pot iz okvirov tradicionalnega dur-molovskega sistema in pri tem našel navdih tudi zunaj glasbenega sveta. V osemdesetih letih 19. stoletja se je približal simbolističnim literatom in umetnikom, zlasti krogu Stéphana Mallarméja, ki je v poeziji pomen vse bolj podrejal zvenu, sugestiji in neulovljivim asociacijam. Pomemben zgled je sprva našel tudi v Richardu Wagnerju in je dvakrat obiskal Bayreuth, vendar se je kmalu zatem zavestno odmaknil od njegovega vpliva in začel iskati lastno govorico. Prelomen je bil njegov obisk svetovne razstave v Parizu leta 1889, kjer je spoznal tradicionalno javansko glasbo gamelana, ki je s svojo drugačno organizacijo lestvičnih tonov, pentatonskimi in modalnimi zvočnostmi ter oslabljenim občutkom zvočnega sidrišča Debussyju pokazala pot naprej. Tako navdahnjen je začel pisati dela, v katerih niso bili več najpomembnejši parametri funkcijska harmonija, melodija in kontrapunkt, ampak instrumentalna barva in zvočnost. Te nove težnje je posebno učinkovito uresničil v simfonični pesnitvi ***Preludij k favnovemu popoldnevu*** iz leta 1894, ki jo je navdihnila Mallarméjeva pesem *Favnovo popoldne*. Debussy ni poskušal dobesedno uglasbiti njenega dogajanja na način programske glasbe, pač pa je želel ustvariti zvočni ekvivalent ambivalentnemu svetu pesmi, v katerem se briše meja med resničnostjo in sanjami. Že znameniti uvodni solo flavte se vije skozi nejasno kromatično zabrisani prostor pretežno znotraj razpona tritonusa, nato pa se postopoma celotni orkester vse tesneje zliva v pretanjeno zvočno tkanje. Orkestracija torej ni več zgolj sredstvo za barvanje glasbenega stavka, ampak postaja del kompozicijske zamisli. Čeprav skladba učinkuje kot svobodna, navidezno neskončna improvizacija, jo povezuje premišljena formalna zasnova v širokem loku.

Glasbeni tok se iz začetne zadržanosti postopoma zgosti do osrednjega vrhunca in se nato vrača proti izhodiščnemu, prosojno zasanjanemu ozračju. Zaradi takšnega spoja oblikovne prefinjenosti, harmonske dvoumnosti in osrednje vloge zvočne barve je *Preludij k favnovemu popoldnevu* postal eno ključnih del na prehodu iz romantike v modernizem.

Med skladatelji, ki so ustvarjali glasbo v funkciji glasbe same, najdemo **Bélo Bartóka**, ki je svoj slog oblikoval v tesnem stiku z ljudskim izročilom. Slednjega je razumel kot gradivo, v katerem je prepoznaval temeljne značilnosti glasbe in s tem globlji vir kompozicijskega mišljenja. Sprva je želel utemeljiti sodobno madžarsko nacionalno glasbo, vendar ga niso zadovoljili romantični približki folklore, kakršne je poznal iz 19. stoletja. Po srečanju z Zoltánom Kodályjem je zato začel sistematično zapisovati in analizirati ljudske pesmi Madžarske in sosednjih območij. Iz modalnosti, pentatonike, nenavadnih ritmičnih obrazcev in značilnega fraziranja je postopoma izpeljal lastno govorico, v kateri ljudska glasba postane skladateljev »materni jezik«. Od tod izvirajo tudi ritmična prožnost, razširjeno pojmovanje tonalnosti ter nagnjenost k simetričnim oblikam in nenehnemu preoblikovanju drobnih motivičnih celic. Po izbruhu druge svetovne vojne je Bartók zapustil Evropo in se leta 1940 naselil v Združenih državah Amerike. Njegova zadnja leta so zaznamovali globoko domotožje, negotov finančni položaj in napredujoča bolezen, vendar je prav ob koncu življenja nastalo več njegovih najpomembnejših del. ***Koncert za klavir in orkester št. 3 v E-duru*** je poleti 1945 pisal za ženo in nekdanjo učenko Ditto Pásztory-Bartók, ki naj bi ga po njegovi smrti izvajala in se na ta način preživljala. Umrl je, preden je dokončal orkestracijo zadnjih sedemnajstih taktov; po njegovih zapiskih jih je dopolnil Tibor Serly. V primerjavi s prvima dvema klavirskima koncertoma je tretji svetlejši, preglednejši in izrazito liričen. Prvi stavek zaznamujeta prosojna orkestrska tekstura in melodika z madžarskimi, modalnimi ter pentatonskimi potezami. Namesto značilno modernističnega ostrega trčenja solista z orkestrom prevladuje tesnejše sodelovanje med njima. Osrednji Adagio religioso se navezuje na počasni stavek Beethovnovega *Godalnega kvarteta v a-molu, op. 132*, zamišljenega kot hvalospev po ozdravitvi. Med mirne koralne odseke Bartók vstavi značilno »nočno glasbo« s ptičjimi klici, ki jih je zapisoval med bivanjem v Severni Karolini. Finale je živahen rondo z izrazitim ljudskim značajem, v katerega vstopajo tudi lahkotno izpeljani fugatni odseki in kontrapunktično pisanje. Zaradi tega Bartókov zadnji klavirski koncert ne deluje kot mračno slovo težkega skladatelja, ampak kot ena njegovih najbolj vedrih osebnih izpovedi.

Ob koncu 18. stoletja je bila simfonija že trdno izoblikovana zvrst z jasnimi pričakovanji in ustaljenimi konvencijami. **Ludwig van Beethoven** je izhajal iz te klasicistične tradicije, vendar jo je od samega začetka že subtilno presnavljal. V t. i. srednjem ustvarjalnem obdobju jo je preoblikoval z dotlej neprimerljivo izrazno napetostjo, motivično zgoščenostjo in občutkom za organsko povezanost celote, ki presega tovrstno ustvarjanje njegovih vzornikov Josepha Haydna in Wolfganga Amadeusa Mozarta. Prav ***Simfonija št. 5 v c-molu*** je postala eden najčistejših primerov novega simfoničnega mišljenja. Nastajala je več let in bila prvič izvedena 22. decembra 1808 na znamenitem dunajskem koncertu, ki je trajal več kot štiri ure; v neogrevani dvorani in po vsega dveh dnevih vaj je orkester skoraj ni mogel predstaviti v najboljši luči. Slavni uvodni motiv sam zase ni nič posebnega, njegova moč je v tem, kako ga Beethoven razvija skozi celotno delo. Iz njega raste prvi tematski sklop

uvodnega stavka, prodira v spremljavo liričnih odsekov in se v različnih preoblekah vrača tudi pozneje. Simfonija tako ne temelji toliko na obilju tematskega gradiva kot na procesu, v katerem se majhna motivična celica nenehno preobraža in pridobiva nov kontekst. Pogosto slišana razlaga znamenitega začetka kot »usode, ki trka na vrata«, je poznejšega nastanka in ni nujna za razumevanje skladbe. Bistvo simfonije se prej kot v programskih razlagah skriva v napetosti med c-molom in C-durom, ki prežema njen celotni lok. Temačnost začetka se postopoma umika vse jasnejši dialektični težnji k svetlemu finalu, pri čemer Beethoven posebno težo nameni prehodu iz tretjega v četrti stavek. Tu se scherzo na dolgem pedalnem tonu skoraj neopazno prevesi v zmagoviti C-dur, njegovo gradivo pa se še enkrat vrne tudi sredi finala. Šele nato ga dokončno preglasi široka, skoraj koračniška energija sklepnega stavka. Prav ta ciljna naravnanost od napetosti proti razrešitvi je imela izjemen vpliv na nadaljnji razvoj orkestralne glasbe in je *Peto simfonijo* ustoličila med osrednjimi deli simfoničnega repertoarja. Že Beethovnov rojak, pisatelj, skladatelj in kritik E. T. A. Hoffmann, je v njej prepoznal izraz novega romantičnega občutenja, čeprav njena formalna zasnova ostaja tesno vpeta v klasicistično izročilo.

Jan Prepadnik

FILHARMONIČNI ORKESTER IZ LUKSEMBURGA

Filharmonični orkester iz Luksemburga je bil ustanovljen leta 1933 v okviru radijske dejavnosti Radiotelevizije Luksemburg, od leta 1996 pa deluje kot nacionalni orkester Luksemburga. Od leta 2005 domuje v Filharmoniji Luksemburg. Sestavlja ga 99 glasbenikov iz več kot 20 držav, kar odraža izrazito mednarodni značaj velikega vojvodstva. Orkester so skozi desetletja oblikovali številni šefi dirigenti, med njimi Louis de Froment, Leopold Hager, Bramwell Tovey, Emmanuel Krivine in Gustavo Gimeno, z aktualno sezono 2026/27 pa umetniško vodstvo prevzema Martin Rajna. Orkester redno gostuje v pomembnih evropskih glasbenih središčih in drugod po svetu ter ob koncertni dejavnosti veliko pozornosti namenja tudi izobraževanju mladih. Leta 2021 je bila ustanovljena Akademija Filharmoničnega orkestra iz Luksemburga, ki mladim instrumentalistom ponuja dvoletno pripravo na orkestrski poklic. Filharmonični orkester iz Luksemburga je v zadnjih letih izdal več posnetkov pri glasbenih založbah Pentatone in Harmonia Mundi.

© CG Watkins

MARTIN RAJNA

Martin Rajna velja za enega najvidnejših mladih madžarskih dirigentov svoje generacije. Od sezone 2026/27 je glasbeni direktor Filharmoničnega orkestra iz Luksemburga, od leta 2023 pa je glavni dirigent Madžarske državne opere v Budimpešti. Med letoma 2021 in 2025 je bil šef dirigent Filharmoničnega orkestra iz Győra, letos pa je postal še umetniški vodja Wagnerjevih dni v dvorani Müpa v Budimpešti. Kot gost je med drugim dirigiral Londonskemu filharmoničnemu orkestru, Orkestru Gledališča La Fenice, Sinfonii Varsovia, Düsseldorfskim simfonikom in Simfoničnemu orkestru RTV Slovenija. Študiral je na Akademiji Franza Liszta v Budimpešti in na Visoki šoli za glasbo Franza Liszta v Weimarju, izpopolnjeval pa se je v programih Nemškega glasbenega sveta, Akademije festivala v Luzernu in Fundacije za sodobno glasbo Pétra Eötvösa. Rajna je prejemnik madžarske nagrade Junior Prima in nagrade za talent Festivala Györgyja Cziffre.

© CG Watkins

KIRILL GERSTEIN

Kirill Gerstein je pianist širokega repertoarja, ki sega od baroka in klasicizma do glasbe 20. in 21. stoletja ter jazza in kabareta. Redno sodeluje z vodilnimi svetovnimi orkestri, med drugim z Berlinskimi filharmoniki, Kraljevim orkestrom Concertgebouw, Londonskim simfoničnim orkestrom in Simfoničnim orkestrom Bavarskega radia, ter dirigenti, kot so Kirill Petrenko, sir Simon Rattle in Santtu-Matias Rouvali. Posebno pozornost namenja sodobni glasbi; naročil je dela pri skladateljih Thomasu Adèsu, Chicku Coreu in Bradu Mehldauu ter jih praizvedel. Posnetek Adèsovega klavirskega koncerta z Bostonskim simfoničnim orkestrom je prejel nagrado revije Gramophone in tri nominacije za grammyja. Gerstein je profesor klavirja na Visoki šoli Hannsa Eislerja v Berlinu in član pedagoškega zbora Akademije Kronberg. Študiral je na Glasbenem kolidžu Berklee in na Šoli za glasbo na Manhattnu. Leta 2001 je zmagal na tekmovanju Arthurja Rubinsteina, leta 2010 pa je prejel priznanje Gilmore Artist Award.

© Marco Borggreve

(Jezikovni pregled Monika Jerič)

Napovedujemo in vabimo

MOZART!

Dejan Lazić, klavir

Tom Owen, oboa; **Tevž Kupljenik**, oboa; **Ognjen Popović**, klarinet; **Urška Zupan**, klarinet; **Maximiliano Martín**, basetni rog; **Andraž Golob**, basetni rog; **Hanno Dönneweg**, fagot; **Eva Fritz**, fagot; **Boštjan Lipovšek**, rog; **Sebastijan Buda**, rog; **Jernej Cigler**, rog; **Mikulas Takács**, rog; **Iztok Hrastnik**, kontrabas

Sreda, 18. november 2026, ob 19.30, Dvorana Union, Maribor
2. koncert Komornega cikla in za izven
Spored: Wolfgang Amadeus Mozart

Dejan Lazić © Susie Knoll

BENEŠKI BAROČNI ORKESTER in ANDREA MARCON, vodja CHOUCHANE SIRANOSSIAN, violina

Četrtek, 3. december 2026, ob 19.30, Dvorana Union, Maribor
2. koncert Orkestrskega cikla in za izven
Spored: Antonio Vivaldi, Pietro Locatelli, Baldassare Galuppi, Giuseppe Tartini

Beneški baročni orkester © Luca Valenta

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor
Uradne ure: od ponedeljka do petka med 10. in 13. uro ter uro pred prireditvijo.
Dvorana Union: uro pred prireditvijo.

(02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000
vstopnice@nd-mb.si
www.nd-mb.si

PROGRAM OMOGOČA
Mestna občina Maribor
Univerzitetno mesto

KONCERT PODPIRA
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

MEDIJSKI POKROVITELJI
VEČER RADIO CITY

Naklada:
450 izvodov.
Brezplačen izvod.